

Jäännöslopuke

On ollut vaikea löytää sopivaa nimitystä sille kielemme ilmiölle, joka yleisimmin tunnetaan »loppuhenkosen» tai »aspiraation» nimellä. Vaikeus johtuu ennen kaikkea siitä, että »loppuhenkosen» äännearvo on eri asemissa erilainen. Nimityksiä on ehdotettu monia, mutta yksikään niistä ei täytä sitä luonnollista vaatimusta, että se sulkisi piiriinsä kaikki kysymykseen tulevat ääntämykset. *Loppuhenkonen*, *loppuhengähdys* ja (*loppu*)*aspiraatio* viittaavat vain ns. henkäyslopukkeena ääntymiseen, *katko(ääne)*, *katkosuluke* ja *katkio* taas vain katkoäänteeseen. Näitä kaikkia parempi on Antti Sovijärven ehdotama ja mm. Kaarlo Marjasen käyttämä termi *jäännöslöttymä*, joka lähtee etymologiselta eikä foneettiselta pohjalta kuten kaikki aikaisemmat. Kyseessä on kuitenkin se heikkous, että sana *liittymä* ei sovi kaikkiin tapauksiin, koska »loppuhenkosen»

murteittain esiintyy ja on esiintynyt yleiskielessäkin myös absoluuttisessa lopussa. Sitä paitsi *liittymä*-sana on fonetiikassa vakiintunut aivan toisenlaiseen merkitykseen: »luja, höllä liittymä» (= fester, loser Anschluss). Ehdottaisinkin »loppuhenkosen» nimitykseksi sanaa *jäännöslopuke*, joka sopii kaikkiin tapauksiin, koska tämä ilmiö aina esiintyy sanan lopussa (myös yhdyssanan alkuosan lopussa ja liittepartikkelin edellä). Tämä nimitys liittyy sopivalla tavalla fonetiikassa käytettyyn *lopuke*-sanaan (luja, vieno ja henkäyslopuke), mutta samalla alkuosa *jäännös* osoittaa riittävän selvästi, ettei tässä ole kysymys foneettisesta käsitteestä.

OSMO IKOLA

Kokouksessaan 14. 9. 53. Suomen Akatemian kielilautakunta yhtyi kannattamaan termin *jäännöslopuke* käyttöön ottamista.